

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ «ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΤΑΞΙΣ» Π.Σ.Ε.
(Κρήτη, 6-14 Ὀκτωβρίου 2009)
ΕΚΘΕΣΗ

Ὑπό τοῦ Μητροπολίτη Κωνσταντίας
κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

1. Ἐκ μέρους τῶν μελῶν τοῦ Προεδρείου, τῆς Γραμματείας καί τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καί Τάξις» καλωσορίζω ὅλους σας στή συνάντηση αὐτή τῆς Ὁλομελείας τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ τήν προηγούμενη συνάντηση τῆς Kuala Lumpur τῆς Μαλαισίας τό 2005. Ἐκφράζω, συγχρόνως, τήν ἱκανοποίησή μου γιά τή συμμετοχή σας ὡς μελῶν τῆς Ὁλομελείας τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καί Τάξις», γεγονός πού φανερώνει τό ζωντανό ἐνδιαφέρον καί τή δέσμευση τῶν Ἐκκλησιῶν, πού ἐκπροσωπεῖτε, ἀφ' ἑνός μὲν γιά τό ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφ' ἑτέρου δέ γιά τόν ἀπό κοινοῦ ἐπιδιωκόμενο σκοπό τῆς ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν, πρῶτο καί ὕψιστο στόχο τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καί Τάξις». Ὑπογραμμίζω τό γεγονός ὅτι τό 80% περίπου τῶν μελῶν τῆς Ὁλομελείας γιά πρώτη φορά μετέχει στό σῶμα αὐτό καί εὐχομαι νά ἀποβεῖ τοῦτο δημιουργικό καί παραγωγικό μέ νέες σκέψεις καί προοπτικές γιά τήν Ἐπιτροπή «Πίστις καί Τάξις».

2. Ἐκτός ἀπό τίς εὐχαριστίες πού ἐξέφρασα χθές πρὸς τόν Παναγιώτατο Οἰκουμενικό Πατριάρχη καί πρὸς ὅλες τίς Ἐκκλησιαστικές καί Πολιτικές Ἀρχές τοῦ τόπου καί τούς διάφορους ὀργανισμούς, πού μέ ποικίλους τρόπους βοήθησαν ἢ πρόσφεραν στή διοργάνωση τῆς συνάντησης τῆς Ὁλομελείας αὐτῆς, ἐκφράζω ἐξ

ἴσου εὐχαριστίες πρὸς τὰ μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν ἀγαστὴ συνεργασία πού εἶχαμε ἀπὸ τὴν ἐκλογή μας ἀπὸ τὴν τελευταία Γενικὴ Συνέλευση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν στὸ Porto Alegre τῆς Βραζιλίας μέχρι καὶ σήμερα, γιὰ τὴν ἀφοσίωσή τους στὴν ἀποστολὴ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ γιὰ τὸ ἔργο πού ἔχει παραχθεῖ μέχρι τώρα εἴτε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ Διαρκὴ Ἐπιτροπὴ εἴτε ἀπὸ τίς Ὑποεπιτροπές, τῶν ὁποίων τὸ ἔργο θά συζητηθεῖ κατὰ τὴν παροῦσα συνάντησή μας. Θά ἦταν παράλειψή μου, βεβαίως, ἂν δέν εὐχαριστοῦσα τὸ Διευθυντὴ τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις», αἰδεσιμολογιώτατο καθηγητὴ κ. John Gibeau, ὁ ὁποῖος πρὸ διετίας περίπου ἀνέλαβε τὴ θέση αὐτῆς. Τὸν καλωσορίζουμε στὴν οἰκογένεια τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις» καὶ τοῦ εὐχόμεθα ἐπιτυχία στὸ ἔργο του. Εὐχαριστοῦμε, ἐπίσης, καὶ τὰ μέλη τοῦ Ἐπιτελείου, πού, μέ τὴν ἐμπειρία τους καὶ τὴ θεολογικὴ τους κατάρτιση, ἐνισχύουν τὸ ἔργο τῶν θεολογικῶν μελετῶν.

3. Τέλος, ἀλλὰ ὄχι ἔσχατη, εὐχαριστῶ τὴν Ἐπιτροπὴ Προγραμματισμοῦ τῆς Συνελεύσεως τῆς Ὁλομελείας ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σασίμων Γενναδίου, πού ἀνέλαβε τὸ δύσκολο ἔργο προετοιμασίας, μέ στόχο, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ὁμαλὴ διεξαγωγὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ὁλομελείας, ἀφ' ἑτέρου δέ, μέ τὴ θεματολογία καὶ τὸ μεταξὺ μας διάλογο, τὴ δημιουργία μιᾶς νέας δυναμικῆς γιὰ τὴν Ἐπιτροπὴ «Πίστις καὶ Τάξις», πού νά ἀνταποκρίνεται στίς προσδοκίες τῶν Ἐκκλησιῶν μελῶν καὶ στίς σύγχρονες καταστάσεις τῶν κοινωνιῶν. Στὰ πλαίσια αὐτά, εὐχαριστοῦμε, βεβαίως, καὶ τοὺς ὁμιλητές, οἱ ὁποῖοι πρόθυμα ἀποδέχθηκαν τὴν πρότασή μας νά ἀναπτύξουν τὰ θέματα πού τοὺς δόθηκαν, γιατί ἀγαποῦν τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς μας, ὅπως ἐπίσης καὶ τοὺς προέδρους τῶν συνεδριῶν τῆς Ὁλομελείας καὶ τῶν Ὁμάδων Ἐργασίας.

4. Μετὰ τίς εὐχαριστίες πού καθηκόντως ἐξέφρασα, ὑπὸ τὴν ιδιότητά μου ὡς Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις»,

καί πάλιν ὑπό τήν ιδιότητά μου αὐτή θά ἀναπτύξω ὀρισμένες σκέψεις γιά τή γενικότερη προσφορά αὐτῆς στό θέμα, στό ὁποῖο κλήθηκε νά συμβάλει, αὐτό τῆς ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν, καί τό ὁποῖο θά ἀπασχολήσει καί τή δική μας Συνέλευση τῆς Ὁλομελείας, δηλ. τό θέμα: «Κεκλημένοι εἰς μίαν Ἐκκλησίαν». Εἶναι γνωστό, ὅτι ἡ σύγχρονη Οἰκουμενική Κίνηση ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα ὀργανώθηκε σέ τρεῖς τομεῖς: τόν τομέα «Ζωῆς καί Ἐργασίας», τόν τομέα «Ἱεραποστολῆς καί Εὐαγγελισμοῦ» καί τόν τομέα «Πίστewος καί Τάξεως». Μέ τόν τρόπο αὐτό κατάφερε νά ὀδηγήσει τίς Ἐκκλησίες ἔξω ἀπό τήν ἀπομόνωση καί νά τίς θέσει σέ τροχιά διαλόγου. Τό γεγονός αὐτό, μπορούμε νά ὑποστηρίξουμε, ἔλλαξε τήν ἱστορία τῆς ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν, γιατί πλέον ἡ ἔννοια καί ἡ πράξη τοῦ διαλόγου ἔγινε οὐσιαστική στή σχέση τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας μέ τήν ἄλλη ἢ καί ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν μεταξύ τους. Ἐκτός, λοιπόν, ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν τό 1948, ἕνα ἄλλο σημαντικό βῆμα ἦταν ἡ ἔναρξη εἴτε τῶν διμερῶν θεολογικῶν διαλόγων εἴτε τῶν πολυμερῶν στά πλαίσια τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν κινήματων τῆς «Ἱεραποστολῆς καί Εὐαγγελισμοῦ», κατά κύριο δέ λόγο τῆς «Πίστewος καί Τάξεως». Σ' αὐτά τά πλαίσια πρέπει νά τοποθετηθεῖ καί ἡ ἵδρυση τῶν διαφορῶν περιφερειακῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων.

5. Εἰδικότερα γιά τήν «Πίστη καί Τάξη», ἡ συμβολή της δύναται νά συστηματοποιηθεῖ στούς ἀκόλουθους τομεῖς, στούς ὁποίους θά κάμουμε σύντομη ἀναφορά:

Α) Παγκόσμιες Διασκέψεις τῆς «Πίστewος καί Τάξεως».

Β) Συνεργασία μέ τό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν.

Γ) Θεολογικές μελέτες καί δημοσιεύσεις κειμένων ἀπό τήν Ἐπιτροπή.

6. Κρίνω, ὅτι ἡ παροῦσα Συνέλευση τῆς Ὁλομελείας τῆς «Πίστewος καί Τάξεως» εἶναι σημαντική γιά πολλούς καί ποικίλους λόγους. Ἡ Ἐπιτροπή, ἀπό τήν πρώτη οὐσιαστικά συνάντησή της στή Λωζάννη τό 1927, συμπλήρωσε περισσότερο ἀπό ὀγδόντα

χρόνια ζωής και σημαντικής δραστηριότητας, τά δέ ἀποτελέσματα τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου ἔτυχαν εὐμενοῦς ἀναγνωρίσεως ἀπὸ ὅλους. Ἔχω πεῖ κατ' ἐπανάληψη, πῶς, στήν ἀρχή τῆς ἱστορίας της, ἡ «Πίστις καὶ Τάξις» ἀποτελοῦσε ἓνα ἰσχυρό κίνημα, πού πήγαζε κατ' εὐθεΐαν ἀπὸ τίς Ἐκκλησίες, μέ μοναδικό καὶ ὑψιστο στόχο τὴν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν. Τά δύο ἀντίστοιχα καὶ παράλληλα κινήματα, ἐκεῖνο τῆς «Ἱεραποστολῆς καὶ Εὐαγγελισμοῦ», πού συμπληρώνει ἑκατὸ χρόνια ζωῆς ἀπὸ τὴν πρώτη συνάντησή της στό Ἐδιμβούργο τό 1910, καὶ αὐτό τῆς «Πίστεως καὶ Τάξεως», ἔγιναν ἡ βάση τῆς ἰδρύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (ΠΣΕ), τά ἴδια δέ μετατράπηκαν σέ Ἐπιτροπές τοῦ Συμβουλίου. Διατηρῶ τὴν ἄποψη, ὅτι ἡ «Πίστις καὶ Τάξις», ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς ἐντάξεώς της στό ΠΣΕ, ἔχασε τὴ δυναμικὴ της ὡς κίνημα γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μπῆκε στοὺς μηχανισμούς καὶ τὴ λειτουργικότητα ἐνός θεσμικοῦ ὀργάνου. Ἐν τούτοις, οὔτε ἡ «Πίστις καὶ Τάξις» θά μπορούσε νά διατηρήσει τὴν ἀνεξάρτητη ὑπαρξὴ καὶ δραστηριότητά της χωρὶς τὴν ἔνταξή της στὰ θεσμικὰ ὄργανα τοῦ ΠΣΕ, ἀλλὰ οὔτε καὶ τό ΠΣΕ θά εἶχε ὀλοκληρωμένη ἀποστολή, ἐὰν ἔλειπε ἀπὸ τίς δραστηριότητές του καὶ τὴν ἀποστολή του πρὸς τίς Ἐκκλησίες ἡ «Πίστις καὶ Τάξις».

7. Ἔτσι, ὡς Ἐπιτροπὴ τοῦ ΠΣΕ, ἔχει ἐπιτελέσει ἀξιόλογο θεολογικὸ ἔργο εἴτε μέ τὴν ὀργάνωση σημαντικῶν συναντήσεων, πού καθόρισαν τὴ θεματολογία τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, εἴτε μέ τὴν ἐπεξεργασία θεολογικῶν μελετῶν καὶ τὴν παραγωγή σημαντικῶν κειμένων, πού ἀφοροῦν τὴ θεολογία, τό δόγμα, τὴ ζωὴ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τίς μεταξύ τους σχέσεις, π.χ. τό «Βάπτισμα, Εὐχαριστία καὶ Ἱερωσύνη», ἢ αὐτό πού ἔχουμε ἐνώπιόν μας πρὸς μελέτη, «Ἡ φύση καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας», κ.ἄ. κείμενα, τά ὁποῖα ἐνισχύουν τό διάλογο καὶ συμβάλλουν στὴν προσπάθεια ἐξευρέσεως τῆς βάσεως γιὰ τὴ Χριστιανικὴ ἐνότητα. Ὑπενθυμίζω, βέβαια, καὶ τὴν εὐρύτερη

συμβολή της «Πίστεως καὶ Τάξεως» σέ ζητήματα θεολογικά, πού ἀπασχολοῦν ἐνίοτε τό ΠΣΕ, εἰδικότερα δέ τίς Γενικές Συνελεύσεις τοῦ Συμβουλίου, ὅπως τήν Ἐκκλησιολογική Δήλωση τῆς τελευταίας Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Porto Alegre τῆς Βραζιλίας (2006), μέ θέμα, «Κεκλημένοι εἰς μίαν Ἐκκλησίαν», ἐκείνην τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς Καμπέρα (1991) καί ἄλλων προηγούμενων Γενικῶν Συνελεύσεων. Ἐπίσης, τό ἔργο τῆς «Πίστεως καὶ Τάξεως» ἐπέδρασε καταλυτικά, ὥστε νά ἐπέλθουν συμφωνίες ἐνότητας μεταξύ Ἐκκλησιῶν, ὅπως μεταξύ τῶν Ἀγγλικανῶν καί Λουθηρανῶν τῆς Βορείου Εὐρώπης, γνωστῆς ὡς Συμφωνίας τοῦ Πόρβο (Porvoo Agreement), καί πολλές ἄλλες συμφωνίες μεταξύ τῶν λεγομένων «Ἠνωμένων καί πρὸς ἔνωσιν Ἐκκλησιῶν» (United and Uniting Churches), γιά τίς ὁποῖες ἡ «Πίστις καὶ Τάξις» διατηρεῖ εἰδικό πρόγραμμα.

Α) Παγκόσμιες Διασκέψεις τῆς «Πίστεως καὶ Τάξεως».

8. Μέχρι σήμερα ἔχουν συγκληθεῖ πέντε ἐν συνόλῳ Παγκόσμιες Διασκέψεις τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστεως καὶ Τάξεως». Σέ κάθε μία ἀπό τίς Διασκέψεις αὐτές γινόταν ἐπιλογή ἐνός εἰδικοῦ θέματος μέ ἐπίκεντρο τήν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη καί τίς Δηλώσεις τῶν Διασκέψεων καθίσταται φανερός ὁ θεολογικός προβληματισμός, καθώς καί ἡ μεθοδολογία πού ἐφαρμοζόταν κατὰ τίς ἐργασίες τῶν Διασκέψεων αὐτῶν. Εἶναι ἐνδιαφέρον νά παρακολουθήσουμε, μέ πολλή συντομία, τό πῶς κατανοήθηκε μέσα σέ αὐτή τήν ἱστορική πορεία ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας σέ διάφορες φάσεις καί σέ πολλά ἐπίπεδα ἀπό τίς Παγκόσμιες Διασκέψεις τῆς «Πίστεως καὶ Τάξεως», ὅπως καί ἀπό ἄλλες συναφεῖς συναντήσεις, γιατί αὐτό ἔχει ἐπιπτώσεις στή σύγχρονη ἡμερήσια διάταξη καί μεθοδολογία τῆς Ἐπιτροπῆς.

9. Οἱ δύο πρῶτες Παγκόσμιες Διασκέψεις τῆς Ἐπιτροπῆς, Λωζάννη 1927 καί Ἐδιμβούργο 1937, ἐστίασαν τό ἔργο τους στήν

κατ' ἀρχήν παρουσίαση, τή σύγκριση καί ἀνάλυση τῶν θέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν πού ἐκπροσωποῦνταν στά διάφορα θεολογικά ζητήματα. Παραλλήλως, ἐν τούτοις, μέ δειλά βήματα προέβησαν καί σέ μερικές ἀξιολογήσεις, γιά νά διαφανεῖ κατὰ πόσον ὑπῆρχαν ὁμοιότητες στίς θεολογικές θέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰδικώτερα, ἡ Διάσκεψη τῆς Λωζάννης ἀσχολήθηκε κυρίως μέ τά θέματα τῆς ἐνότητας τῆς πίστεως τῶν Ἐκκλησιῶν, μέ καθαρά ἐκκλησιολογικά ζητήματα καί μέ θέματα τῆς ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν. Τά θέματα, τά ὁποῖα ἀπασχόλησαν τή Διάσκεψη τῆς Λωζάννης, καί τά ὁποῖα ἀναγνωρίζουμε ἀκόμα καί σήμερα στά διάφορα προγράμματα τῆς «Πίστεως καί Τάξεως», ἦσαν τά ἀκόλουθα: α) Ἡ κλήση πρὸς τὴν ἐνότητα, β) τό μήνυμα τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν κόσμο: τό Εὐαγγέλιο, γ) ἡ φύση τῆς Ἐκκλησίας, δ) ἡ κοινὴ ὁμολογία πίστεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ε) τό ὑπόβλημα τῶν Ἐκκλησιῶν, στ) τά μυστήρια, ζ) ἡ Χριστιανικὴ ἐνότητα καί, ἐπιπρόσθετα, οἱ ὑπάρχουσες σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν μεταξύ τους. Ὡδη, γιά μερικά ἀπὸ τά θέματα αὐτά, διαρκοῦντος τοῦ χρόνου, ἔχουν γίνει εἰδικές θεολογικές μελέτες τῆς «Πίστεως καί Τάξεως».

10. Ἡ Διάσκεψη τοῦ Ἐδιμβούργου, ἐξ ἄλλου, ἐστίασε τὸν προβληματισμό της στὴ σχέση τῆς Ἐκκλησιολογίας μέ τὴ Χριστολογία, καθὼς καί μέ τὴν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν. Τά τέσσερα θέματα τῆς Διασκέψεως τοῦ Ἐδιμβούργου ἦσαν τά ἀκόλουθα: α. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 2. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καί ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, 3) Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ: ὑπόβλημα καί μυστήρια, 4. Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας στὴ ζωὴ καί στὴ λατρεία. Διαπιστώνουμε ἀπὸ τὴ θεματολογία τῶν δύο πρώτων Παγκοσμίων Διασκέψεων, ὅπως βεβαίως καί τῶν ἐπόμενων, ὅτι ἔγινε ἐπιλογή ζητημάτων, πού διαιροῦν τίς Ἐκκλησίες, μέ στόχο νά διαφανεῖ ἡ δυνατότητα πού προσφέρεται μέσω τοῦ διαλόγου γιά ὑπερβάση τῶν θεολογικῶν, τῶν δογματικῶν, τῶν ἐκκλησιολογικῶν διαφορῶν, καθὼς καί θεμάτων τῆς ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν γιά νά ὁδηγηθοῦν στὴν ἐνότητα τῆς πίστεως.

11. Ἡ Τρίτη Παγκόσμια Διάσκεψη, ἡ ὁποία συνήλθε μετὰ τό πέρας τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τό 1952, στό Λάντ (Lund) τῆς Σουηδίας, μετακινήθηκε ἀπό τή μεθοδολογία τῆς συγκριτικῆς θεολογίας καί ἐκκλησιολογίας τῶν δύο πρώτων Διασκέψεων στή μεθοδολογία τοῦ διαλόγου. Ἡ θεματολογία τῆς Διασκέψεως ὁδήγησε στή συζήτηση σημαντικῶν ζητημάτων, ὅπως αὐτό τῆς σχέσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς καί τῆς Παραδόσεως καί στή διεύρυνση τῆς συζητήσεως ὄχι μόνο στή Χριστολογία, ἀλλά καί στήν Τριαδολογία. Γιά πρώτη φορά, ὅμως, συνδέεται ἡ ἔννοια τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας μέ μή θεολογικούς παράγοντες, ὅπως κοινωνικούς, πολιτιστικούς, πολιτικούς καί φυλετικούς, πού ἐπιδροῦν εἴτε στή διαίρεση εἴτε στήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Στό μήνυμά της ἡ Διάσκεψη ἐρωτᾷ τίς Ἐκκλησίες «κατά πόσον θά μπορούσαν νά δραστηριοποιοῦνται ἀπό κοινοῦ σέ ὅλα τά θέματα, ἐκτός ἀπό ἐκεῖνα στά ὁποῖα, ἔνεκα βαθέων διαφορῶν πίστεως, ἀναγκάζονται νά ἐνεργοῦν κεχωρισμένως». Αὕτη ἡ διατύπωση παρέμεινε γνωστή καί ὡς «ἀρχή τοῦ Λάντ» (Lund principle). Τά τέσσερα θέματα τῆς Διασκέψεως τοῦ Λάντ ἦσαν: α) Ὁ Χριστός καί ἡ Ἐκκλησία του, β) συνέχεια καί ἐνότητα, γ) τρόποι λατρείας, δ) κοινό ποτήριο. Μέ ἄλλα λόγια ἐδῶ εἰσέρχεται ἡ σχέση Χριστολογίας καί Ἐκκλησιολογίας, ἡ ἔννοια τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς, καί βεβαίως ἡ ποικιλία τῶν τρόπων λατρείας καί τό ἐξ ἴσου μεγάλο ζήτημα τοῦ κοινοῦ ποτηρίου τῆς Εὐχαριστίας.

12. Ἡ Τέταρτη Παγκόσμια Διάσκεψη τῆς «Πίστεως καί Τάξεως» (Μόντρεαλ Καναδᾶ, 1963) ἀποτελεῖ καινοτομία στήν προσπάθεια ὀρίσμου τῆς ἐνότητος καί στίς προτεινόμενες πρακτικές καί θεολογικές λύσεις⁽¹⁾. Ἡ θεματολογία τῆς Διασκέψεως περιστράφηκε γύρω ἀπό τρία ζητήματα: α) Χριστός καί Ἐκκλησία, β) λατρεία, γ) Παράδοση καί παραδόσεις. Ὅπως εἶναι φανερό, μέ

1) Βλέπε: **Gruenther Gassmann**, What is Faith and Order? Paper presented to a Faith and Order consultation with Younger Theologians. Turku, Finland, 3-11 August 1955.

τά θέματα αυτά, ή Διάσκεψη ἔχει θέσει τόν δάκτυλο ἐπί τόν τύπο τῶν ἡλων τῶν ἐκκλησιολογικῶν διαφορῶν ἀναφορικά μέ τήν Ἀποστολική Παράδοση, τήν ἔννοια τῆς Παραδόσεως σέ σχέση μέ τήν Ἀγία Γραφή, καθώς καί τό θέμα τῶν Μυστηρίων καί τῆς ἐννοίας τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στήν Εὐχαριστία. Ἡ καινοτομία τῆς Διασκέψεως ὀφείλεται κυρίως στήν προταθεῖσα λύση τῆς σχέσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς καί τῆς Παραδόσεως. Γιά τή λύση τοῦ ζητήματος ἔκαμε τή διάκριση μεταξύ τῆς Παραδόσεως μέ κεφαλαίο Π καί τῆς παραδόσεως μέ μικρό π. Ὑποτίθεται, στήν τελική Ἐκθεσή της ή Διάσκεψη ὀρίζει, ὅτι «διά τῆς Παραδόσεως ἐννοεῖται τό Εὐαγγέλιο αὐτό καθ' ἑαυτό, παραδιδόμενο ἀπό γενεά σέ γενεά ἐντός καί ὑπό τῆς Ἐκκλησίας. Διά τῆς παραδόσεως ἐννοεῖται ή διαδικασία τῆς παραδόσεως. Ὁ ὅρος παράδοση χρησιμοποιεῖται ὑπό δύο ἔννοιες, γιά νά φανερώσει ἐξ ἴσου τήν ποικιλία τῶν τύπων διατυπώσεως, ὅπως ἐπίσης καί αὐτό πού ἀποκαλοῦμε ὁμολογιακές παραδόσεις, ἐπί παραδείγματι τή Λουθηρανική παράδοση ή τή Μεταρρυθμισμένη παράδοση». Γιά πολλές, ἐν τούτοις, ἀπό τίς Ἐκκλησίες, τά ζητήματα αὐτά παραμένουν ἀκόμη ἀνοικτά.

13. Ἡ Πέμπτη Παγκόσμια Διάσκεψη τῆς «Πίστewος καί Τάξεως» συνήλθε ἀπό τίς 3-14 Αὐγούστου 1993 στό Σαντιάγκο ντέ Κομποστέλα τῆς Ἰσπανίας καί εἶχε ὡς θέμα: «Πρός κοινωνίαν πίστεως, ζωῆς καί μαρτυρίας» («Towards Koinonia in Faith, Life and Witness»). Ἐάν καί εἶχε προηγηθεῖ ή Γενική Συνέλευση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν τῆς Καμπέρα (1991), ὅπου ή «κοινωνία» τοποθετήθηκε στό κέντρο τῶν συζητήσεων γιά τήν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν, μέ θέμα «Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας: δῶρο καί κλήση» (The Unity of the Church: Gift and Calling), ἐν τούτοις, ἀπό τήν ἀρχή τῆς ὑπάρξεώς της, ή «Πίστις καί Τάξις» συζήτησε ὑπό διάφορες μορφές τήν ἔννοια τῆς «κοινωνίας» ὡς ἐκκλησιολογικοῦ ὅρου, πού περιγράφει τόν τρόπο ἐνότητας καί κοινωνίας μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλά καί μέ τήν Τριαδολογική

έννοια της ένότητας ως κοινωνίας. Βεβαίως, ἡ «κοινωνία» κατανοήθηκε ὑπό διάφορες μορφές καί έννοιες, κυρίως δέ ὅτι εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος νά βιωθεῖ ἡ ένότητα μέσα στήν ποικιλία, πρᾶγμα πού δέν έννοοῦσαν κυρίως οἱ Ὁρθόδοξοι, οἱ ὁποῖοι, κατά κύριο λόγο, πρότειναν τόν ὅρο τῆς «κοινωνίας» στήν Καμπέρα⁽²⁾. Αὐτό καθίσταται φανερό ἀπό τό Μήνυμα τῆς Διασκέψεως στήν 10ῃ παράγραφο:

14. «Συγκεκριμένες προκλήσεις ἴστανται ἐνώπιον τῶν Ἐκκλησιῶν. Σέ σχέση μέ τήν πίστη, οἱ Ἐκκλησίες πρέπει νά συνεχίσουν νά διερευνοῦν μέ ποῖο τρόπο θά ὁμολογοῦν τήν κοινή μας πίστη ἐντός τοῦ πλαισίου τῶν πολλῶν πολιτισμῶν καί θρησκευτῶν, τῶν πολλῶν κοινωνικῶν καί ἐθνικῶν συγκρούσεων μέσα στά ὁποῖα ζοῦμε. Μία τοιαύτη ὁμολογία τονίζει τήν ἀνάγκη γιά βαθύτερη κατανόηση τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ ἀποστολικοῦ της χαρακτῆρα ὑπό τό φῶς τῶν Ἀγίων Γραφῶν. Σέ σχέση μέ τή ζωή, οἱ Ἐκκλησίες πρέπει νά κάμουν τολμηρά συγκεκριμένα βήματα πρὸς τήν πλήρη κοινωνία, ἰδιαίτερος δέ πραγματοποιώντας ὅλα ὅσα εἶναι δυνατά ὥστε νά φθάσουν στήν ἀπό κοινοῦ ἀναγνώριση τοῦ Βαπτίσματος, σέ συμφωνία γιά κοινή συμμετοχή στήν Εὐχαριστία καί ἀμοιβαία ἀναγνώριση τῆς Ἱερωσύνης. Σέ σχέση μέ τή μαρτυρία, οἱ Ἐκκλησίες πρέπει νά λάβουν ὑπ' ὄψη τίς συνέπειες τῆς κοινωνίας γιά μία ὑπεύθυνη φροντίδα γιά τή δημιουργία, γιά δίκαιη κατανομή τῶν πηγῶν τοῦ κόσμου, γιά τό ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιά τούς πτωχοὺς καί περιθωριοποιημένους, καί γιά κοινό καί ἀμοιβαῖο σεβασμό γιά τόν εὐαγγελισμό, ὁ ὁποῖος καλεῖ τόν καθένα σέ κοινωνία μέ τόν Θεό ἐν Χριστῷ. Ἀλλά, ὑπεράνω τῶν

3) Γιά τήν ἐκκλησιολογική σημασία τοῦ ὅρου «κοινωνία» ἀπό Ὁρθόδοξου ἀπόψεως βλέπε τή σημαντική ἀνάλυση ἀπό τόν Μητροπολίτη Περγᾶμου Ἰωάννη Δ. Ζηζιούλα: **John D. Zizioulas**, *Being as Communion. Studies in Personhood and the Church*. St Vladimir's Seminary Press. Crestwood, New York, 1985. **Τοῦ ἰδίου:** *Communion and Otherness. Further Studies in Personhood and the Church*. Edited by Paul McPartlan. T & T Clark, 2006.

ιδιαιτέρων αὐτῶν προκλήσεων, οἱ Ἐκκλησίες καί ἰδιαίτερος ἡ Οἰκουμενική Κίνηση, καλοῦνται νά μεταστραφοῦν πρὸς τόν Χριστό, γεγονός πού ἀπαιτεῖ ἡ πραγματική κοινωνία στούς χρόνους μας».

15. Ἡ Διάσκεψη αὐτή προσπάθησε νά σπάσει τό φράγμα τῆς «ἀρχῆς τοῦ Λάντ», προτείνοντας στίς Ἐκκλησίες νά προχωρήσουν πέρα ἀπό αὐτό. «Πρέπει νά προχωρήσουν περισσότερο. Ἡ ἐνότητα σήμερα καλεῖ σέ δομές ἀμοιβαίας εὐθύνης». Ἐτσι περιγράφεται ἡ ἔννοια καί τό περιεχόμενο τῆς κοινωνίας, ἀπό τό ὁποῖο ἀπουσιάζει βέβαια ἡ ἔννοια τῆς κοινωνίας κατὰ τό τριαδολογικό πρότυπο, κύριο σημεῖο τῆς συμβολῆς τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας καί Ἐκκλησιολογίας.

Β) Ἡ «Πίστις καί Τάξις» ὡς Ἐπιτροπή τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

16. Μετά τήν ἴδρυση τοῦ ΠΣΕ τό 1948, ἡ «Πίστις καί Τάξις» ἐντάχθηκε σέ αὐτό, ὅπως καί ἡ Ἐπιτροπή «Ἱεραποστολῆς καί Εὐαγγελισμοῦ», ὡς μία τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Συμβουλίου, ἔστω μέ προνομιακές ἰδιαιτερότητες, οἱ ὁποῖες καθορίζονται ἀπό τό Καταστατικό τῆς «Πίστεως καί Τάξεως» καί ἀπό τοὺς Κανονισμοὺς Λειτουργίας τῆς.

17. Ἡ μακρά συνεργασία τῆς «Πίστεως καί Τάξεως» μέ τό ΠΣΕ ἦταν καρποφόρα. Δέν θά ἀναπτύξουμε τό μέγεθος τῆς συνεργασίας αὐτῆς, ἀλλά θά ἐντοπίσουμε τά θέματα ἐκεῖνα, πού μᾶς ἀφοροῦν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἄμεσα, δηλαδή τό πῶς ἡ «Πίστις καί Τάξις» ἐνέπνευσε τήν ὅλη θεολογική προσπάθεια τοῦ ΠΣΕ γιά τήν ἐνότητα. Μποροῦμε καί ἐμεῖς μέ τή σειρά μας νά ἐπιβεβαιώσουμε καί νά ἐπαναλάβουμε, ὅτι τό ΠΣΕ θά ἦταν ἀδύναμο νά ἀνταποκριθεῖ στήν κλήση του νά διακονήσῃ τό σκοπὸ τῆς ἐνότητας τῶν Ἐκκλησιῶν χωρὶς τήν Ἐπιτροπή «Πίστεως καί Τάξεως». Ἡ θά ἔπρεπε νά τήν ἐντάξῃ στίς ὑψηλές προτεραιότητές του, ἢ θά ἔπρεπε νά δημιουργήσῃ παρόμοια Ἐπιτροπή, ἢ

θά ἔπρεπε νά παραμείνει ἓνας Ὁργανισμός μέ κοινωνική καί μόνο διακονία. Θά ἦταν παράλειψη ἢ μή παραδοχή ὅτι παρόμοιο ρόλο, ἀλλά σέ τελείως διαφορετικό προσανατολισμό, διαδραματίζει καί ἡ Ἐπιτροπή «Ἱεραποστολῆς καί Εὐαγγελισμοῦ» καί γιά τό λόγο αὐτό, στή νέα ἀναδόμηση τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ ΠΣΕ, οἱ Ἐπιτροπές «Ἱεραποστολῆς καί Εὐαγγελισμοῦ» καί «Πίστewος καί Τάξεως» ἀνήκουν στήν ἴδια ἐνότητα.

18. Ἡ συνεργασία τῆς «Πίστewος καί Τάξεως» μέ τό ΠΣΕ γιά ζητήματα ἐνότητας, ἐκκλησιολογικά καί εὐρύτερα θεολογικά θέματα εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τή διαμόρφωση ποικίλων προτάσεων καί μορφῶν ἐνότητας (models of unity). Ἀναφέρουμε μέ πολλή συντομία τίς κύριες προτεινόμενες μορφές ἐνότητας. Στόχος μου δέν εἶναι νά παρουσιάσω πλήρη τήν ἱστορία καί τήν πορεία πού ἀκολούθησε ἡ Οἰκουμενική Κίνηση γιά τήν ἐνότητα, ἀλλά νά λάβουμε μία μικρή γεύση τῆς πορείας πού ἀκολούθησε ἡ ἔννοια τῆς ἐνότητας τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἦδη, ἀπό τά πρῶτα βήματά της ἡ «Πίστις καί Τάξις» προβληματίσθηκε γιά τό ποῖα εἶναι τά στοιχεῖα ἐκεῖνα, πού πρέπει νά περιλαμβάνει ἡ ἀναζητούμενη ἐνότητα: Μέχρι ποίου βαθμοῦ εἶναι ἐπιτρεπτή ἡ ποικιλία. Ὑπό ποῖα μορφή εἶναι δυνατή ἡ βίωση καί ἡ ἔκφραση τῆς ἐνότητας. Μέσα ἀπό τίς διεργασίες καί θεολογικές συζητήσεις καί ζυμώσεις ἀποκρυσταλλώθηκαν διάφορες μορφές τῆς προτεινόμενης ἐνότητας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν.

19. *Ὁργανική ἐνότητα.* Δύο Γενικές Συνελεύσεις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν πρότειναν τή λεγόμενη ὀργανική ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν (organic union/unity) (Νέο Δελχί 1961, Οὐψάλα 1968). Ἡ Γενική Συνέλευση τοῦ Νέου Δελχί διατύπωσε ὡς ἀκολούθως τήν πρόταση γιά τή μορφή τῆς ἀναζητούμενης ἐνότητας: «Πιστεύουμε, ὅτι ἡ ἐνότητα, ἡ ὁποία εἶναι ἐξ ἴσου θέλημα καί δῶρο τοῦ Θεοῦ στήν Ἐκκλησία Του, κατέστη ὀρατή σέ ὅλους, σέ κάθε τόπο, ὅπου βρίσκονται οἱ βαπτισμένοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καί Τόν ὁμολογοῦν ὡς Κύριο καί Σωτῆρα καί ὁδηγήθηκαν ὑπό

τοῦ Ἀγίου Πνεύματος σέ μία πλήρη καί δεσμευτική ἀδελφότητα (*fellowship*), διατηρώντας τή μία ἀποστολική πίστη, κηρύσσοντας τό ἕνα εὐαγγέλιο, κλώντας τόν ἕνα ἄρτο, συνερχόμενοι σέ κοινή προσευχή, καί ἔχοντας ἐνιαία ὀργανική ζωή (*corporate life*), προάγοντας τήν ἀπό κοινοῦ ὁμολογία καί διακονία πρὸς ὅλους, καί οἱ ὅποιοι, συγχρόνως, εἶναι ἐνωμένοι μέ ὅλη τή Χριστιανική ἀδελφότητα σέ ὅλους τούς τόπους καί σέ ὅλες τίς ἐποχές μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε τό ὑπουργημα καί τά μέλη νά γίνονται ἀποδεκτά ἀπό ὅλους καί ὅλοι μποροῦν νέ ἐνεργοῦν καί νά ὁμιλοῦν ἀπό κοινοῦ, ὅπως οἱ περιπτώσεις τό ἀπαιτοῦν γιά τό ἔργο, στοῦ ὁποῖο ὁ Θεός καλεῖ τό λαό του»⁽³⁾. Δέν θά σχολιάσουμε οὔτε τό στυλ τοῦ κειμένου, πού ἐμφανίζει τήν ὀργανική ὁρατή ἐνότητα ὡς ἤδη μία πραγματικότητα, αὐτό ἄλλωστε ἰσχύει γιά πολλά ἀπό τά κείμενα τοῦ ΠΣΕ καί τῆς «Πίστεως καί Τάξεως», οὔτε καί τή βασική ἐκκλησιολογία περί τῆς ἐνότητας, γιά τήν ὁποία ὑπάρχουν πολλές παρατηρήσεις. Ἐπισημαίνουμε μόνο, ὅτι ἡ ὀργανική αὐτή ἐνότητα ἀφ' ἐνός μέν ὑποκρύπτει τήν ἐκκλησιολογία τοῦ ἀποστόλου Παύλου περί τοῦ ἐνός σώματος καί τῶν πολλῶν μελῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ ἀπαριθμεῖ τά στοιχεῖα τά κρινόμενα ὡς ἀναγκαῖα γιά τήν ἐνότητα.

20. Ὡς δεύτερη μορφή ἐνότητας προτάθηκε ἀπό τή Γενική Συνέλευση τοῦ Ναϊρόμπι (1975) ἡ «*συνοδικότητα τῶν Ἐκκλησιῶν*» (*Conciliar fellowship*). Τῆς προτάσεως αὐτῆς προηγήθηκε ἡ συζήτηση τῆς ἐννοίας τῆς συνοδικότητας ἀπό τή Διарκή Ἐπιτροπή τῆς «Πίστεως καί Τάξεως» στή Σαλαμάνκα τό 1973, ἐκφράζοντας τήν εὐχή νά ἔλθει ἡ ἡμέρα ἐκείνη, κατὰ τήν ὁποία θά πραγματοποιηθεῖ μία συνοδική συνάντηση, πού νά φανερώνει τήν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἔτσι, ἡ Γενική Συνέλευση τοῦ Ναϊρόμπι ὀρίζει τή συνοδική ἐνότητα ὡς ἀκολουθῶς: «*Ἡ μία Ἐκκλησία πρέπει νά θεωρηθεῖ ὡς ἡ συνοδικότητα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν,*

3) Dictionary of the Ecumenical Movement, p. 1040, πρώτη στήλη.

οί όποίες εἶναι μεταξύ τους πραγματικά ένωμένες. Μέσα σέ αὐτή τή συνοδικότητα τῆς ἀδελφότητας κάθε τοπική Ἐκκλησία, σέ κοινωνία μέ τίς ἄλλες τοπικές Ἐκκλησίες, κατέχει τήν πληρότητα τῆς καθολικότητας, όμολογεῖ τήν ἀποστολική πίστη, καί κατά συνέπεια ἀναγνωρίζει, ότι οἱ ἄλλες ἀνήκουν στήν ἴδια Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καθοδηγούμενες ἀπό τό ἴδιο Πνεῦμα... Κάθε Ἐκκλησία ἀποσκοπεῖ νά διατηρεῖ σταθερές σχέσεις μέ τίς ἀδελφές τῆς Ἐκκλησίας, ἐκφραζόμενες κατά τίς συνοδικές συνελεύσεις όταν αὐτό ἀπαιτεῖται γιά τήν ἐκπλήρωση τῆς κοινῆς κλήσεώς τους». Ἐπισημαίνεται καί ἐπί τοῦ προκειμένου ἡ διαφορετική κατανόηση καί πρακτική τῆς συνοδικότητας ἀπό κάθε Ἐκκλησία, γεγονός πού καθιστᾷ καί αὐτή τή μορφή ένότητας δύσκολη.

21. Ἐκτός ἀπό τίς δύο αὐτές προτεινόμενες μορφές ένότητας, ἡ Παγκόσμια Λουθηρανική Ὁμοσπονδία πρότεινε τήν «καταλλαγή τῆς ποικιλίας» (reconciled diversity), σύμφωνα μέ τήν όποία οἱ ὑπάρχουσες όμολογιακές διαφορές μποροῦν νά τύχουν ἀναγνωρίσεως ὅχι ως τελική μορφή ένότητας, ἀλλά ως ὄχημα γιά τήν ἀπόκτηση μιᾶς γενικῆς χριστιανικῆς ταυτότητας. Αὐτό φανερώνει, βεβαίως, τή δυσκολία ὑπερβάσεως τῶν όμολογιακῶν ταυτοτήτων καί προτείνεται ἡ ἔνταξή τους στή γενικότερη ἔννοια τῆς ποικιλίας.

22. Τέλος, ἐκ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὁ Καρδινάλιος Willebrands πρότεινε ως ἐκκλησιολογικό πλαίσιο καί μορφή ένότητας τήν «κοινωνία τῶν κοινωνιῶν» (communion of communions). Σύμφωνα μέ τήν πρόταση αὐτή, οἱ Ὁμολογίες θά συνεχίσουν νά ὑπάρχουν έντός ενός εὐρύτερου ἐκκλησιαστικοῦ πλαισίου, ἔχοντας κοινό δόγμα, κοινά μυστήρια καί τή βασική χειροτονημένη ἱερωσύνη, διατηρώντας, ἐν τούτοις, τά ἰδιαιτέρα όμολογιακά χαρακτηριστικά τῆς λειτουργικῆς ζωῆς, τῆς πνευματικότητας κ.λπ., ὁ δέ Ἐπίσκοπος Ρώμης νά ἀσκεῖ έντός τῆς Ἐκκλησίας τό μοναδικό ὑπόργημα διακονίας τῆς ένότητας.

23. Οί συζητήσεις γύρω από τό θέμα τῆς ἐνότητος καί οἱ διάφορες προτάσεις γιά τίς μορφές τῆς ἐνότητος φανερώνουν, ἀφ' ἐνός μὲν τίς δυσκολίες πού παρουσιάζονται ὡς πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενο ἀπὸ τίς Ἐκκλησίες σκοπὸ, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν κατὰ καιροῦς καί ἀπὸ τίς Ἐκκλησίες ἢ καὶ τὴ Θεολογία διαφορετικὴ κατανόηση τῆς ἐννοίας τῆς ἐνότητος. Εἶναι προφανές, ὅτι πολλές προτάσεις καί ἀπόψεις συζητήθηκαν πλειστάκις κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἱστορίας τόσο τῆς «Πίστewος καὶ Τάξεως», ὅσο καὶ γενικότερα τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως. Εἶναι ἐξ ἴσου προφανές, ὅτι οἱ δυσκολίες ὑπάρχουν λόγw τῶν διαφορετικῶν καὶ πολλῶν ἐκκλησιολογιῶν, εἴτε τῶν λεγομένων ἱστορικῶν Ἐκκλησιῶν εἴτε τῶν νέων καὶ φιλελευθέρων Ἐκκλησιῶν καὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ὁμάδων⁽⁴⁾. Δέν εἶναι τοῦ παρόντος ἡ παρουσίαση ἢ ἡ ἀπαρίθμησή τους, ἄλλωστε, ἡ σύνθεση τῆς Ὀλομελείας αὐτῆς τῆς «Πίστewος καὶ Τάξεως» εἶναι ζωντανό παράδειγμα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ καὶ τῆς ποικιλίας τῶν ἐκκλησιολογικῶν καὶ ὁμολογιακῶν ταυτοτήτων. Οἱ Ἑνωμένες καὶ πρὸς ἔνωσιν Ἐκκλησίες (United and Uniting Churches) υἱοθέτησαν τὴ λεγόμενη «κενωτικὴ Ἐκκλησιολογία», σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ Ἐκκλησίες μὲ τίς διαφορὲς ὁμολογιακές πίστεις πρέπει νὰ «πεθάνουν», γιὰ νὰ γεννηθεῖ μία ἐνιαία Ἐκκλησιολογία.

24. *Ὁρατὴ ἐνότητα*. Τόσο τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ὅσο καὶ ἡ «Πίστις καὶ Τάξις», πρὸς περιγραφὴ τῆς ἐπιδιωκόμενης ἐνότητος, υἱοθέτησαν τὸν ὅρον τῆς «*ὄρατῆς ἐνότητος*» (visible unity) στὰ ἀντίστοιχα κείμενα τῶν Καταστατικῶν τους, ὅπως καὶ στό σύνολο τῶν κειμένων τους. Μὲ τὴ χρῆση τοῦ ὅρου «ὄρατὴ ἐνότητα» τῆς Ἐκκλησίας γίνεται προσπάθεια νὰ ἀπαντηθεῖ τὸ βασικὸ ἐρώτημα, ποίαν ἐνότητα ἀναζητοῦμε; Ἔτσι, ὁ ὅρος τῆς «ὄρατῆς ἐνότητος» ἔχει τὴ δική του πορεία καὶ τὴ δική

4) Βλέπε τὴ σημαντικὴ μελέτη καὶ παρουσίαση τῶν ποικίλων ἐκκλησιολογιῶν στό ἔργο τοῦ **Veli-Matti Karkkainen**: *An Introduction to Ecclesiology. Ecumenical, Historical and Global Perspectives*. IVP Academic, 2002.

του ιστορία μέσα στη διαδικασία για τήν αναζήτηση της ενότητας, μέ κεντρικό φορέα τῶν συζητήσεων τήν «Πίστη καί Τάξη». Ὦντως, ἡ πρώτη Παγκόσμια Διάσκεψη τῆς «Πίστεως καί Τάξεως» (Λωζάννη, 1927), ἄν καί δέν κατόρθωσε νά διατυπώσει ἀπάντηση στό ἐρώτημα γιά τό ποία εἶναι ἡ φύση τῆς ἐπιδιωκομένης ἐνότητας, ἔκαμε τήν πρώτη διάκριση μεταξύ τῆς ἀοράτου Ἐκκλησίας, τῆς πραγματικῆς, στήν ὁποία ἀνήκουν ὅλοι οἱ ἀληθινοί πιστοί σέ ὅλη τή γῆ, εἴτε αὐτοί ἀνήκουν εἴτε ὄχι σέ ἐκκλησιαστικό ὄργανισμό, καί τῆς ὁρατῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία κατέστη ὁρατή ἔνεκα τοῦ Χριστολογικοῦ γεγονότος⁽⁵⁾. Ἡ διάκριση αὕτη προκαλεῖ πολλές καί μεγάλες ἀντιδράσεις καί ἀπορρίπτεται ἀπό πολλές Ἐκκλησίες ἔνεκα τῶν διαφορετικῶν ἐκκλησιολογιῶν τους.

25. Ὁ ὅρος «ὁρατή ἐνότητα» υἱοθετήθηκε στή συνέχεια ἀπό τίς Γενικές Συνελεύσεις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, Νέου Δελχί (1961) καί Οὐψάλας (1968). Ἡ μέν πρώτη συνέδεσε τήν ἔννοια τῆς ὁρατῆς ἐνότητας μέ τήν ἐνότητα «ὅλων σέ κάθε τόπο» (all in each place), ἐνῶ ἡ δεύτερη μετακινήθηκε ἀπό τήν ὁρατή ἐνότητα «ὅλων σέ κάθε τόπο», στήν ὁρατή ἐνότητα «σέ ὅλους τούς τόπους» (in all places) καί «σέ ὅλους τούς χρόνους» (in all ages): «*Πρέπει νά συνεχίσουμε τήν αναζήτηση τῆς ἐνότητας ὅλων τῶν Χριστιανῶν μέ μία κοινή ὁμολογία πίστεως, μέ τή διατήρηση τοῦ Βαπτίσματος καί τῆς Εὐχαριστίας καί μέ τήν ἀναγνώριση τῆς Ἱερωσύνης γιά ὅλη τήν Ἐκκλησία... Αὐτό συνιστᾷ κλήση πρός τίς Ἐκκλησίες σέ ὅλους τούς τόπους νά συνειδητοποιήσουν, ὅτι ἀνήκουν μαζί καί καλοῦνται νά δραστηριοποιοῦνται ἀπό κοινοῦ. Σέ χρόνο, κατά τόν ὁποῖο ἡ ἀνθρώπινη ἀνεξαρτησία εἶναι τόσο προφανής, εἶναι ἀκόμα περισσότερο ἐπιβεβλημένο νά καταστήσουν ὁρατούς τούς δεσμούς, οἱ ὁποῖοι ἐνώνουν τούς Χριστιανούς σέ μία παγκόσμια ἀδελφότητα*». Σήμερα

5) Βλέπε: **Peter Neunser**, *Théologie oecumenique. La quête de l'unité des Eglises chrétiennes*. Les Editions du CERF, Paris 2005, p. 56.

ὁ ὅρος «ὁρατή ἐνότητα» χρησιμοποιεῖται εὐρέως σέ ὅλα τά κείμενα τοῦ ΠΣΕ, τῆς «Πίστεως καί Τάξεως» καί ἀλλαχοῦ.

26. Ἡ σύντομη ἀναφορά μου στήν ἱστορία τοῦ ὅρου «ὁρατή ἐνότητα» μέ ὀδηγεῖ σέ ἕνα βασικό κατά τήν ἄποψή μου ἐρώτημα, πού πρέπει νά μᾶς ἀπασχολήσει. Ποία εἶναι ἡ κατανόηση τοῦ ὅρου σήμερα, μετά τή χρήση καί τήν κατάχρηση τοῦ ὅρου; Πῶς σήμερα οἱ Ἐκκλησίες κατανοοῦν καί ὀρίζουν τή φύση τῆς ἐνότητας τῶν Ἐκκλησιῶν; Ποία τά σύγχρονα δεδομένα, τά ὁποῖα ἐπηρεάζουν τή ζωή τῶν Ἐκκλησιῶν καί ἄλλοτε εἶναι ἐνισχυτικά τῆς προσπάθειάς τους γιά τήν ἐνότητα, ἄλλοτε δέ καθίστανται ἐμπόδιο στήν προσπάθειά τους αὐτή; Θά ὑπέβαλλα, ἀκόμη, καί τά ἐρωτήματα: Ἐπιθυμοῦν ὄντως σήμερα οἱ Ἐκκλησίες τήν ἐνότητά τους, ἢ καί, ἐπιπρόσθετα, μία ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι δυνατή ὑπό τά δεδομένα πού ἔχουμε ἐνώπιόν μας τῶν ποικίλων καί ἀντίθετων μεταξύ τους ἐκκλησιολογιῶν ἢ καί τῆς ὑπάρξεως χριστιανικῶν ὁμάδων χωρίς ἐκκλησιολογική βάση; Περὶ τῆς ἐνότητας ποίων Χριστιανῶν ὁμιλοῦμε, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη τό γεγονός ὅτι τό μεγαλύτερο ποσοστό τῶν Χριστιανῶν εἴτε ἀρνοῦνται νά συμμετάσχουν σέ αὐτή τή διαδικασία, εἴτε ἀπορρίπτουν τήν Οἰκουμενική Κίνηση; Ὅλα τά ἐρωτήματα αὐτά φανερώνουν πόσο σύνθετο εἶναι τό πρόβλημα τῆς ἐνότητας τῶν Ἐκκλησιῶν. Πολλές Ἐκκλησίες ἀπέκτησαν αὐτοπεποίθηση, γνωρίζοντας τή δική τους ἐκκλησιολογία καί συγκρίνοντάς την μέ τήν ἐκκλησιολογία τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Καθίσταται φανερό, ὅτι αὐτό πού ἐπιθυμοῦν εἶναι οἱ σχέσεις «καλῆς γειτονίας» καί «κοινωνιολογικῆς συνεργασίας», νέα δηλαδή ἐκκλησιολογικά πλαίσια, χωρίς νά ἔχουν τή βούληση νά πραγματοποιήσουν σοβαρά βήματα ἐνότητας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κοινῆς ὁμολογίας πίστεως, τῶν μυστηρίων, τῆς λατρείας κ.λπ.

(Συνεχίζεται)